

Arbeidsinspectie
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Arbeidsrisico's in de Vleesindustrie

Gerichte inspecties in uw branche

De belangrijkste arbeidsrisico's in de vleesindustrie

Deze brochure vertelt u meer over de belangrijkste arbeidsrisico's in de (pluimvee) slachterijen, de vleesverwerkende en vleeswarenindustrie, de branche waartoe uw bedrijf behoort. U kunt lezen wat u daarvoor moet regelen en waar de Arbeidsinspectie bij inspecties op zal letten. Hoewel deze brochure primair voor werkgevers is geschreven, bevat de brochure natuurlijk ook veel informatie die voor werknemers interessant is en een belangrijke bijdrage kan leveren aan het samen verbeteren van de arbeidsomstandigheden in uw bedrijf. Investeren in goede arbeidsomstandigheden draagt bij aan het gezond houden van uw werknemers en uw bedrijf.

In de (pluimvee)slachterijen, de vleesverwerkende en vleeswarenindustrie hebben de belangrijkste arbeidsrisico's te maken met:

- **fysieke belasting** pagina 16
- **werkdruk** pagina 20
- **machineveiligheid** pagina 25
- **inrichting arbeidsplaatsen** pagina 31
- **geluid** pagina 34

De Arbeidsinspectie controleert tijdens een inspectie specifiek op deze arbeidsrisico's. Met deze brochure kunt u zich hier goed op voorbereiden. Op andere onderwerpen inspecteert de Arbeidsinspectie alleen als daar een concrete aanleiding voor is.

In het eerste deel van deze brochure kunt u lezen:

- welke verplichtingen u als werkgever heeft;
- hoe een inspectie verloopt.

In het tweede deel vindt u:

- de belangrijkste arbeidsrisico's in uw branche uitgewerkt;
- de inspectienormen per arbeidsrisico;
- verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen om aan de regels te voldoen.

Deel 1

Veiligheid en gezondheid, uw zorg

Als werkgever moet u een zo goed mogelijk arbeidsomstandighedenbeleid voeren. Daarvoor organiseert u het werk zodanig dat dit geen nadelige invloed heeft op de veiligheid of de gezondheid van uw werknemers.

Kennis van de risico's is hiervoor een belangrijke basis. Zo kunt u gericht zoeken naar oplossingen om de arbeidsomstandigheden te verbeteren. Dit doet u aan de hand van een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E).

RI&E en plan van aanpak

Een RI&E is voor ieder bedrijf verplicht. Met de resultaten van de RI&E stelt u een plan van aanpak op. Dit kunt u zelf doen of uitbesteden aan een derde partij. U bent verplicht uw RI&E inclusief het plan van aanpak te laten toetsen. Een gecertificeerde deskundige die aan uw bedrijf verbonden is of een gecertificeerde arbodienst kan dit doen.

Voor bedrijven met ten hoogste 25 werknemers geldt een uitzondering. De deskundige toets hoeft dan niet te worden uitgevoerd, mits gebruik gemaakt wordt van een branchespecifiek RI&E-instrument dat in de cao is opgenomen. In de cao's die op uw branche van toepassing zijn, is geen branchespecifiek RI&E-instrument opgenomen.

In het plan van aanpak beschrijft u:

- welke verbeteringen u wilt doorvoeren;
- welke verbeteringen prioriteit hebben;
- wanneer de verbeteringen uitgevoerd moeten zijn;
- wie voor de uitvoering verantwoordelijk is.

Voor het aanpakken van verbeteringen gelden de volgende uitgangspunten:

- Risico's moeten zoveel mogelijk aan de bron worden weggenomen (bijvoorbeeld door gevaarlijke stoffen te vervangen door minder schadelijke stoffen, en door het vervangen van verouderde, onveilige machines).
- Is deze bronaanpak redelijkerwijs niet mogelijk (om technische, organisatorische en/of economische redenen), dan neemt u maatregelen die voor alle werknemers gunstig zijn (bijvoorbeeld ventilatie, afscherming van een machine).
- In sommige gevallen is het niet mogelijk om een aanpak aan de bron of een algemeen beschermende aanpak te kiezen. In die gevallen stelt u persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking aan de werknemers. Bijvoorbeeld gelaatsmaskers, handschoenen of gehoorbescherming. U ziet er ook op toe dat deze gebruikt worden.

Deze aanpak staat bekend als de arbeidshygiënische strategie.

Als u een uitzendkracht wilt inhuren, dan moet ook die goed geïnformeerd worden over de risico's van de werkzaamheden en de maatregelen die u daarvoor heeft genomen. U bent dan ook verplicht het uitzendbureau hierover tijdig informatie te sturen: u stuurt dat deel van de RI&E dat betrekking heeft op de werkzaamheden van de uitzendkracht.

De Arbeidsinspectie bij u op bezoek

Hoe verloopt een bedrijfsinspectie?

De Arbeidsinspectie inspecteert uw arbeidsomstandighedenbeleid op basis van de bepalingen in de Arbowet en -regelgeving. Bij aanvang van de inspectie in uw bedrijf zal de inspecteur meestal vragen of een lid van de ondernemingsraad of de personeelsvertegenwoordiging bij de inspectie aanwezig wil zijn. Deze personen hebben op basis van de wet dit vergezelsrecht. Bovendien heeft de ondernemingsraad het recht om een gesprek met de inspecteur te vragen zonder dat u als werkgever daarbij aanwezig bent.

De inspectie verloopt als volgt:

- De inspecteur kijkt op de werkplek hoe u de regels van de belangrijkste arbeidsrisico's naleeft.
- De inspecteur bespreekt zijn bevindingen met u of degene die u mag vertegenwoordigen. Het kan zijn dat u aan alle verplichtingen voldoet. Het kan ook zijn dat u dat niet of in onvoldoende mate doet, waardoor nadere afspraken over naleving worden gemaakt.
- De inspecteur legt geconstateerde overtredingen schriftelijk vast. Dit kan in de vorm van een waarschuwing of een eis. Bij sommige overtredingen kan de inspecteur direct een boeterapport opmaken.

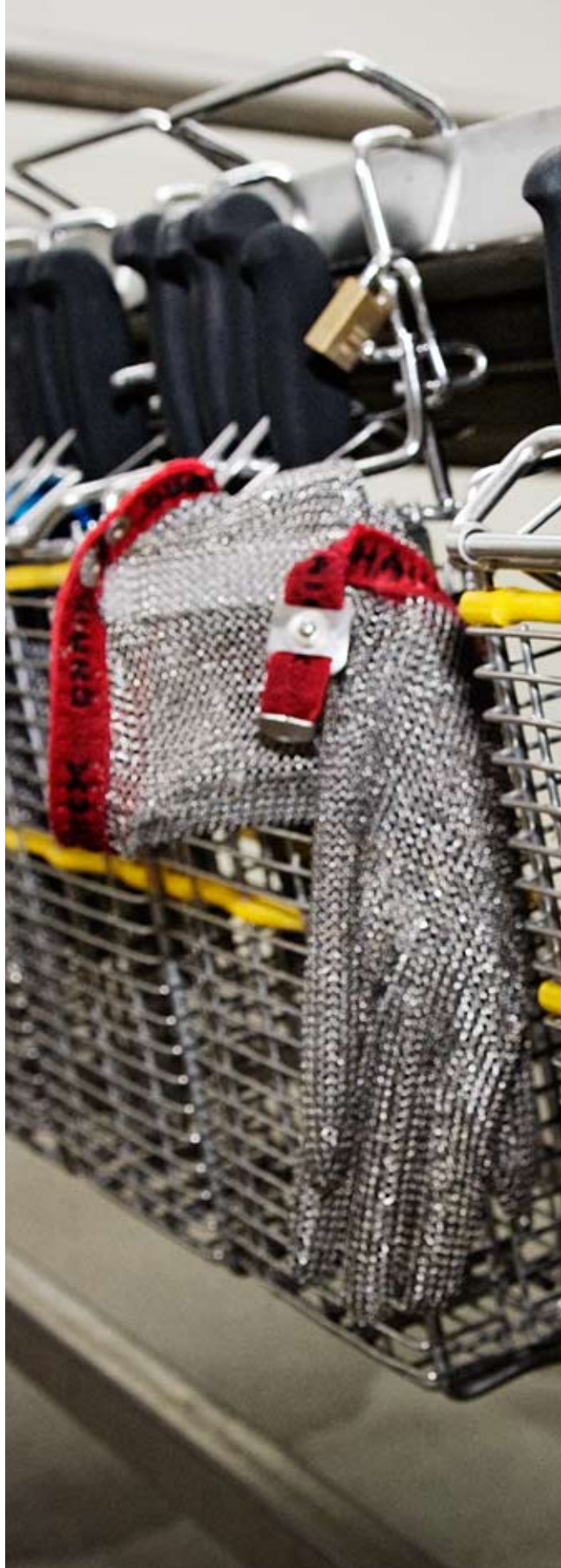
U voldoet niet of onvoldoende aan de verplichtingen

In haar handhavingsbeleid hanteert de Arbeidsinspectie de werkwijze die uitgaat van 'hard waar het moet, zacht waar het kan'. In de praktijk werkt dat als volgt. Een inspecteur kijkt bij een overtreding naar het gevaar en naar de algehele situatie in een bedrijf: gaat het om een overtreding met groot gevaar voor werknemers, dan zal hij of zij altijd formeel handhaven, ongeacht de situatie in het bedrijf. Gaat het om een overtreding zonder direct gevaar dan kijkt een inspecteur of de arbeidsomstandigheden en het arbobeleid in het algemeen goed zijn geregeld. Is dat het geval dan krijgt de werkgever de gelegenheid de overtreding(en) zelf op te lossen. Is dat niet het geval dan geeft de inspecteur een waarschuwing of stelt een eis. U krijgt een waarschuwing als direct duidelijk is wat u moet doen om een overtreding op te heffen. U krijgt een eis als dat niet direct duidelijk is. De Arbeidsinspectie geeft in deze eis aan wat u precies moet doen om aan de wettelijke verplichting te voldoen. Na een waarschuwing of een eis krijgt u enige tijd om de overtreding op te heffen. Dit wordt vrijwel altijd gecontroleerd. Is de overtreding niet opgeheven binnen de gestelde termijn dan krijgt u alsnog een boete. Bij een eis of een boete krijgt u altijd de mogelijkheid daar op te reageren en/of uw bezwaar kenbaar te maken.

Bij een ernstige overtreding zegt de Arbeidsinspectie een boete aan en kan zij het werk (gedeeltelijk) stilleggen totdat de overtreding is opgeheven. De hoogte van een boete is afhankelijk van de ernst van de overtreding en de omvang van uw bedrijf. Kleine bedrijven betalen minder dan grote. Boetes naar aanleiding van een ongeval zijn hoger dan voor 'gewone' overtredingen. Werkzaamheden of machines worden stilgelegd als de Arbeidsinspectie vindt dat er ernstig gevaar is voor personen. De Arbeidsinspectie heft een stillegging op als het gevaar is weggenomen. Voor strafbare feiten wordt een proces-verbaal opgemaakt.

Werknemers kunnen een boete krijgen wanneer zij bewust geen gebruikmaken van de veiligheidsmaatregelen. Bijvoorbeeld wanneer zij geen persoonlijke beschermingsmiddelen dragen of wanneer zij beveiligingen van een machine verwijderen of uitschakelen.

Meer informatie over veilig en gezond werken is ook te vinden via:
FNV: www.arbobondgenoten.nl
CNV: www.veiligengezondwerken.nl

Wat u nog meer moet weten

Voorlichting, onderricht en toezicht

Als werkgever bent u verplicht uw werknemers voor te lichten over de risico's die het werk met zich meebrengt. Ook moet u hen onderrichten over de maatregelen die deze risico's beperken of wegnemen. Voor niet-Nederlandstalige werknemers moet dit worden verzorgd in een taal die zij voldoende machtig zijn. Voorlichting en onderricht zijn belangrijke maatregelen om ongevallen, verzuim en stagnatie in de productie te voorkomen of te beperken. Als werkgever moet u er bovendien op toezien dat de instructies en voorschriften worden nageleefd.

Uw werknemers hebben daarin een eigen verantwoordelijkheid. Zij moeten met de nodige voorzichtigheid en zorgvuldigheid handelen en instructies opvolgen.

De Arbeidsinspectie kan uw werknemer een boete geven als hij zich schuldig maakt aan ernstige overtredingen waarvan hij op grond van de voorlichting/opleiding had kunnen weten dat het om een overtreding van de wet gaat.

Preventiemedewerker

Ieder bedrijf moet een preventiemedewerker aanstellen of iemand binnen het bedrijf de preventietaken laten uitvoeren. Deze medewerker speelt een belangrijke rol bij het maken van de RI&E en het plan van aanpak. Ook kan deze persoon een rol spelen bij het geven van voorlichting over arbeidsomstandigheden aan de (andere) werknemers en het onderzoeken van eventuele ongevallen in het bedrijf. Heeft uw bedrijf ten hoogste 25 medewerkers dan mag u als werkgever zelf de taak van preventiemedewerker vervullen.

Bedrijfs hulpverlening

De Arbeidsinspectie kan ook op de organisatie van de Bedrijfs hulpverlening (BHV) inspecteren. De BHV-organisatie is onderdeel van uw RI&E en het plan van aanpak. Een aantal zaken moet u in ieder geval op orde hebben. Zo moeten - afhankelijk van de omvang van en de risico's in uw bedrijf - één of meer werknemers zijn opgeleid als bedrijfs-hulpverlener. Iedere BHV-er moet voor één of meer van de hulpverleningstaken (eerste hulp bij ongevallen, branden blussen en ontruimen) zijn opgeleid. De BHV-organisatie als totaal moet in staat zijn alle drie de hulpverleningstaken uit te voeren.

Indien u een gebruiksvergunning heeft, staan daar mogelijk nog andere eisen in gerelateerd aan de BHV-taken. U kunt de BHV ook gezamenlijk met andere bedrijven in uw omgeving realiseren.

Systeeminspectie

Het kan zijn dat de wijze waarop u uw zorg voor arbeidsomstandigheden heeft georganiseerd, niet voldoende is. Wanneer de Arbeidsinspectie dit vermoedt, voert zij in veel gevallen een systeeminspectie uit. Dit gebeurt door interviews met u, enkele van uw werknemers en eventuele leidinggevenden in uw bedrijf. De resultaten worden na afloop met u besproken en kunnen leiden tot een eis. Daarna krijgt u de mogelijkheid om uw aanpak aan te passen.

Klachten

Soms ontvangt de Arbeidsinspectie klachten over arbeidsomstandigheden in een bedrijf. De Arbeidsinspectie neemt een klacht alleen in behandeling als deze komt van een werknemer (of een relatie of rechtshulpverlener van die werknemer) of een vakbond. Klachten of tips van anderen onderzoekt de Arbeidsinspectie in principe niet, tenzij er sprake is van ernstig gevaar voor personen.

Ongevallen

Ernstige ongevallen moet u bij de Arbeidsinspectie melden. Het gaat om arbeidsongevallen die dodelijk zijn, of leiden tot opname in een ziekenhuis of - naar redelijk oordeel - leiden tot blijvende gezondheidsschade. De Arbeidsinspectie voert dan een onderzoek uit. Let wel: bedrijfsongevallen vinden vaak plaats in afwijkende arbeidssituaties zoals tijdens storingen en bij onderhoud.

Op www.arbeidsinspectie.nl vindt u het telefoonnummer waar u arbeidsongevallen kunt melden.

Beroepsziekten

Zijn er beroepsziekten binnen uw bedrijf, dan meldt uw bedrijfsarts dit aan het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten.

De vleesindustrie

De (pluimvee)slachterijen, vleesverwerkende en vleeswarenindustrie is een relatief kleine maar dynamische bedrijfstak. De versvleesproductiebedrijven - de slachterijen - staan aan het begin van de productieketen. In de slachterijen komt het vee meestal rechtstreeks van de boeren, aangevuld met de handel. De dieren worden gekeurd en daarna geslacht. Binnen de slachterijen is vaak ook een uitbeenderij aanwezig. Het productiepersoneel werkt er in slacht- of uitbeenploegen. Het vlees en de overige slachtproducten worden vervolgens rechtstreeks of via de groothandel geleverd aan de vleesverwerkende industrie. Het komt veel voor dat de slachterijen, bewerking en verwerking en groothandel sterk geïntegreerd zijn. In de praktijk is de groothandel in veel gevallen onderdeel van de slachterij. Steeds meer slachterijen hebben de bedrijfsactiviteiten uitgebreid met veredeling en 'consumentklaar maken' (uitsnijden, portioneren, verpakken, verhandelen).

In de vleesindustrie werken circa 20.000 mensen in ongeveer 950 bedrijven. Door sanering en concernvorming daalt het aantal werkenden en bedrijven. Het merendeel van de bedrijven in de sector is klein. Zo'n 60 procent van de bedrijven heeft minder dan vijf werknemers in dienst. Grotere werkgevers zijn met name te vinden in de (pluimvee) slachterijen, al dan niet in combinatie met een groothandel.

Werknemers in de vleesindustrie zijn veelal laag opgeleid. Het merendeel is ongeschoold of heeft vmbo-niveau. Bedrijven in de vleesindustrie maken veel gebruik van flexibele arbeidskrachten zoals uitzend- en inleenkrachten. Het aandeel flexibele arbeidskrachten kan sterk verschillen per bedrijf maar is gemiddeld grofweg 30 procent van alle arbeidsplaatsen. Inleenkrachten zijn vaak langer dan 6 maanden actief bij een opdrachtgever. In de sector werken relatief veel niet-Nederlandstalige werknemers. Voor een aantal functies (uitbeners en slachters) is het moeilijk om personeel in Nederland te vinden.

De Vereniging van de Nederlandse Pluimveeverwerkende Industrie (NEPLUVI) vertegenwoordigt als werkgeversorganisatie de belangen van de ondernemers die pluimvee slachten of pluimveevlees bewerken en verwerken en verhandelen (de zogenaamde 'witvleessector'). De bij de NEPLUVI aangesloten bedrijven vertegenwoordigen ongeveer 75% van de werkgelegenheid in de pluimveeverwerkende industrie (www.nepluvi.nl). De pluimveesector opereert in een internationaal veld.

De Centrale Organisatie voor de Vleessector (COV) behartigt de belangen van de werkgevers in de Nederlandse vleessector (de zogenaamde 'roodvleessector'). De leden van de COV zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor circa 80% van de totale Nederlandse omzet van vlees (www.cov.nl).

De Vereniging voor de Nederlandse Vleeswarenindustrie (VNV) vertegenwoordigt de belangen van de bedrijven in deze deelsector. De leden van de VNV zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor ruim 80% van de totale Nederlandse omzet van vleeswaren (www.vleeswarenindustrie.nl).

Werknemers in de vleesindustrie voeren tijdens hun taken vaak vele malen per dag steeds weer dezelfde bewegingspatronen uit. Dikwijls gaat dat ook gepaard met het zetten van (veel) kracht in combinatie met een stevig werktempo. Het uitvoeren van dergelijke repeterende handelingen betekent dat blootstelling aan KANS/RSI en andere klachten aan het bewegingsapparaat in de vleesindustrie een belangrijk arbeidsrisico is. De sociale partners zijn de afgelopen jaren actief geweest met een arboconvenant waar zowel KANS/RSI als fysieke belasting centraal stond. In dat kader heeft de sector ook maatregelen ontwikkeld (www.vleeswerkt.nl, onder arbo & re-integratie).

Voor zowel de vlees-, vleeswaren als pluimveesector geldt dat de genoemde werkgeversorganisaties, FNV Bondgenoten, CNV BedrijvenBond, De Unie en de Productschappen Vee, Vlees en Eieren (PVE) voor elke deelsector in 2009 een gedigitaliseerde arbocatalogus hebben ontwikkeld. Daarbij staat KANS/RSI, machineveiligheid en werken met handgereedschappen/mesveiligheid centraal. Door de verschillende deelsectoren wordt daarnaast gewerkt aan arbocatalogi over het onderwerp werkdruk. De pluimveesector bereidt een arbocatalogus voor met betrekking tot biologische agentia. Deze catalogi zullen naar verwachting in 2010 gereed zijn.

Meer informatie over de vleesindustrie is te vinden op www.agroarbeidskompas.nl (onder 'Sector/Vee en Vlees').

Deze brochure gaat over de belangrijkste risico's in uw branche. Mogelijk gelden er voor uw bedrijf ook nog andere, specifieke regels of risico's. Deze risico's moet u ook in de RI&E en het plan van aanpak opnemen. Ook moet u maatregelen treffen om deze risico's weg te nemen of te verminderen. Voorbeelden van andere mogelijke risico's in de (pluimvee) slachterijen, vleesverwerkende en vleeswarenindustrie zijn de blootstelling aan biologische agentia en het in contact komen met gevaarlijke stoffen bij schoonmaakwerkzaamheden en met koudemiddelen - zoals ammoniak - bij koel- en vriesinstallaties.

A person wearing a white lab coat and a yellow hairnet is shown from the side, washing their hands in a stainless steel sink. Water is running from the faucet. The background shows a tiled wall and a window.

Biologische agentia

Medewerkers in de (pluimvee)slachterijen en de vleesverwerkende industrie kunnen in contact komen met bacteriën, virussen en andere micro-organismen. Een voorbeeld is de MRSA-bacterie die voorkomt onder varkens en kalveren. Een ander voorbeeld is de verwekker van de Q-koorts die door schapen en geiten kan worden overgebracht. Voor de (pluimvee)slachterijen en de vleesverwerkende industrie is het belangrijk hierop voorbereid te zijn en de eventuele risico's te kennen en zo nodig tijdig maatregelen te treffen.

Micro-organismen kunnen worden overgebracht op mensen via contact. Het gaat dan om direct contact met levende dieren of met vlees, darmen, mest, speeksel, bloed en haar. Ook via de luchtwegen is overdracht mogelijk door het inademen van organisch stof of verneveld water met daarin micro-organismen.

Contact met micro-organismen kan leiden tot gezondheidsklachten zoals huidklachten (bv. 'slagerswratten') of griepachtige verschijnselen (bijvoorbeeld door Q-koorts). Bij pluimvee bestaat er een kans om met de campylobacter-bacterie besmet te worden. Dit geeft onder meer (maag)darmklachten.

Om goed voorbereid te zijn is het van belang om in de risico-inventarisatie en -evaluatie en het daarop gebaseerde plan van aanpak voldoende (preventieve) maatregelen te nemen. In het algemeen is kennis van de risico's en van hygiënisch werken bij de werknemers de basis voor preventie. Onder meer kan aan de volgende maatregelen worden gedacht:

- Zorg voor periodieke duidelijke voorlichting en instructies aan medewerkers. Dit vergt extra inspanning omdat er in de sector werknemers bij zijn die het Nederlands niet als basistaal gebruiken of slechts tijdelijk in dienst zijn;
- Gebruik alle mogelijke veilige werkmethoden bij snijgereedschappen om letsel te voorkomen;
- Was de handen en niet-bedekte huid met water en zeep en droog af met een schone doek of papier vóór het eten, drinken, roken, medicijnname, telefoongebruik, toiletgang en naar huis gaan;
- Wondjes reinigen en ontsmetten en hygiënisch behandelen;
- Als er gezondheidsklachten zijn die mogelijk veroorzaakt worden door het werk, zorg dan dat de werknemer contact heeft met de bedrijfsarts.

Werknemers met verlaagde weerstand door medicijngebruik of ziekte, of zwangere werknemers verdienen extra aandacht.

Tijdens het periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek dat wordt aangeboden aan de werknemers moet specifieke aandacht zijn voor biologische agentia.

Zie www.kiza.nl voor meer informatie over infectieziekten en arbeid

Meer informatie is te vinden op www.rivm.nl/cib, het Centrum Infectieziektebestrijding (Cib)

Deel 2

Vijf belangrijke
arbeidsrisico's
nader belicht

Dit deel van de brochure gaat dieper in op de belangrijkste arbeidsrisico's in de (pluimvee) slachterijen en de vleesverwerkende en vleeswarenindustrie:

- fysieke belasting
- werkdruk
- machineveiligheid
- inrichting arbeidsplaatsen
- geluid

U kunt lezen wat het arbeidsrisico is, wat de gevolgen kunnen zijn voor de gezondheid en veiligheid van uw werknemers, en wat u moet regelen om dit te voorkomen. Hier zal de Arbeidsinspectie bij inspecties op letten.

Aan het eind van elke paragraaf volgen verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen die u helpen om aan de regels in de Arbowet te voldoen.

Hoe zijn de belangrijkste risico's bepaald?

De Arbeidsinspectie heeft de belangrijkste arbeidsrisico's in uw branche bepaald aan de hand van:

- de ongevallencijfers binnen uw branche;
- cijfers van aandoeningen die door het werk worden veroorzaakt (beroepsziekten);
- inschattingcijfers van risico's door de Arbeidsinspectie;
- ervaringen opgedaan tijdens inspecties in de (pluimvee)slachterijen, de vleesverwerkende en vleeswarenindustrie.

Ook heeft de Arbeidsinspectie intensief overlegd met de werkgevers- en werknemersorganisaties in uw branche.

Fysieke belasting

Bij bewegen, kracht uitoefenen of het innemen van houdingen worden spieren, pezen, botten en gewrichten belast. Fysieke belasting op zich is niet gezondheidsbedreigend, fysieke overbelasting wel. Dit kan leiden tot gezondheidsklachten, verzuim en zelfs tot uitval uit het arbeidsproces. Overbelasting van rug, armen en schouders kan optreden bij handmatig tillen, duwen en trekken, maar ook bij repeterende bewegingen en het aannemen van ongunstige werkhoudingen, veroorzaakt door een niet goed ingerichte werkplek.

Wat zijn de risico's

In uw sector kan fysieke overbelasting voorkomen door bijvoorbeeld het handmatig tillen van vleesdelen zoals bouten of kratten met gereed product. Ook het handmatig verplaatsen van volle vleeskuipen of vol gestapelde pallets kan te belastend zijn.

In het bijzonder vormen repeterende handelingen een risico, al dan niet in combinatie met het langdurig aannemen van een statische houding, werkdruk (zie psychische belasting), gehanteerde werktijden, het aantal pauzes, de hoeveelheid overwerk en de wijze waarop een werkplek is ingericht. In ongunstige zin kan dit leiden tot de aandoening KANS (voorheen RSI genoemd). KANS is een verzamelnaam voor aanhoudende Klachten aan Arm, Nek en Schouders. Vooral snijdende medewerkers en inpakkers lopen het grootste risico op KANS.

Wat moet u doen?

Als werkgever organiseert u het werk zo dat de gevaren voor de veiligheid en gezondheid van de werknemer door lichamelijke overbelasting worden voorkomen of zoveel mogelijk worden beperkt. Een belangrijk instrument hierbij is het uitvoeren van de verplichte risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E).

In deze RI&E moet dit onderwerp dan ook verder uitgewerkt zijn. Dat betekent dat per fysiek belastende handeling in kaart moet zijn gebracht: de kenmerken van de last, de vereiste lichamelijke inspanning, de kenmerken van de werkomgeving en de eisen van de taak. Daarnaast moeten werknemers voorgelicht worden, zodat onjuiste werkhoudingen kunnen worden voorkomen en de mogelijke gevolgen voor het lichaam bekend zijn.

Tillen

Situaties waarin werknemers handmatig moeten tillen zijn vaak verre van ideaal. Niet alleen het gewicht van de last is van belang maar zeker ook de houding die wordt aangenomen tijdens het tillen. Bijvoorbeeld het tillen van bouten of grotere delen vlees of het hoog opstapelen van gevulde kratten. Om fysieke belasting te voorkomen of terug te dringen kunt u de werkplek verbeteren door bijvoorbeeld te voorkomen dat zwaar getild moet worden, het gewicht van de last te verlichten of door de last tussen knie en schouderhoogte te houden. Ook het aanpassen van de werkplek door het inzetten van mechanische hulpmiddelen zoals een railbaan of een heftafel kan fysieke overbelasting voorkomen of beperken. Daarnaast moet u voorlichting en instructie geven als er handmatig getild, geduwd of getrokken wordt, waarbij ook wordt toegezien op naleving van de instructies.

Duwen of trekken

Bij het handmatig duwen of trekken, bijvoorbeeld door het opduwen van bouten, het verplaatsen van volle vleeskuipen of het afvoeren van pallets met volle kratten kan fysieke overbelasting ontstaan. Vooral als de ondergrond waarover de last verplaatst moet worden niet vlak is (bijvoorbeeld door drempels, of niet vlak liggende vloerplaten), de wielen versleten of defect zijn, er over vervuilde vloeren wordt gereden of de last gewoonweg te zwaar is. Duwen heeft de voorkeur boven trekken. Duwen geeft een lagere belasting op de lage rug dan trekken. Het gebruik van hulpmiddelen, zoals elektrotrekkers kan fysieke overbelasting voorkomen.

Werkplek

Een werkplek die niet goed ingericht is, veroorzaakt vaak een ongunstige werkhouding. Vooral bij langdurige, onhandige, statische houdingen of repeterende werkzaamheden is het van belang dat de werkplek zo ingericht is dat een werknemer zijn taken in een goede werkhouding kan verrichten (ergonomische inrichting). Het gaat hierbij om optimale ondersteuning van het lichaam. Denk hierbij aan de keus om te gaan zitten of staan (zitten heeft de voorkeur), de juiste werkhoogte, alle hulpmiddelen en producten binnen handbereik, voldoende voet- en beenruimte en achterruimte. Dit geldt voor zittend en staand werk.

Daarnaast moet - om het risico op KANS te beperken - voorkomen worden dat langdurig eenzelfde houding wordt aangenomen en/of langere tijd achtereen kort cyclische handelingen worden uitgevoerd.

Als met een mes gewerkt wordt, dient de werkplek extra aandacht te krijgen. Zo moet voorkomen worden dat medewerkers elkaar kunnen verwonden. Bij voorkeur wordt er tussen twee snijdende medewerkers een obstakel geplaatst (zoals een krat). Als dat niet mogelijk of niet wenselijk is, dient er zich tussen twee werkgebieden voldoende vrije tussenruimte te bevinden (minimaal 30cm). Dit om bij het uitschieten van een mes verwonding van een collega te voorkómen. Ook achter een snijdende medewerker is voldoende vrije ruimte noodzakelijk (minimaal 80cm) zodat het aannemen van een goede, vrij te kiezen, houding mogelijk is.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

Een inspectie verloopt als volgt:

- De inspecteur controleert of het tillen en duwen/trekken van goederen en /of producten handmatig wordt uitgevoerd. Vervolgens controleert de inspecteur of werkplekken ergonomisch zijn ingericht zodat er in een goede werkhouding kan worden gewerkt. Bij eventueel vastgestelde tekortkomingen onderzoekt de inspecteur of de risico's van fysieke belasting zijn opgenomen in de RI&E en in het plan van aanpak.
- Vervolgens controleert hij hoe de voorlichting over fysieke belasting en vooral over het risico KANS is geregeld.
- Als er sprake is van handmatige arbeid maakt de inspecteur, ter beoordeling hiervan, gebruik van standaard beoordelingsmethoden. De NIOSH-methode wordt toegepast om vast te stellen of er geen overtredingen op het gebied van tillen plaatsvinden. Bij duwen of trekken vormt de KIM-methode de basis voor de inspectiemethodiek. En voor het beoordelen van statische belasting en repeterende bewegingen bij hand-armtaken wordt de HARM-methode toegepast. Bij het constateren van één of meerdere overtredingen zal de inspecteur een waarschuwing geven of een eis tot naleving stellen.

Als er sprake is van één of meerdere overtredingen zal de inspecteur, afhankelijk van de situatie, een waarschuwing geven of een eis tot naleving stellen gericht op maatregelen ter voorkoming van overbelasting door fysieke belasting.

Meer informatie

- > www.arbeidsinspectie.nl (onder 'veilig & gezond/Arbo A-Z')
- > www.arboportaal.nl (onder 'instrumenten/fysieke belasting')
- > www.vleeswerkt.nl
- > www.vleeswarenwerkt.nl

Verwijzingen naar Arbowet- en regelgeving

- > Fysieke belasting algemeen: Arbobesluit artikel 5.2 en 5.3
- > Werkplekinrichting: Arbobesluit artikel 5.4 met bijbehorende beleidsregels
- > Voorlichting handmatig hanteren van lasten: Arbobesluit artikel 5.5

Werkdruk

Werkdruk is in de vleesindustrie een belangrijk arbeidsrisico dat ziekte en arbeidsongeschiktheid veroorzaakt. Naarmate de werkdruk toeneemt, wordt de kans groter dat werknemers last krijgen van werkstress. De meeste werknemers hebben hier wel eens last van, maar als dit slechts af en toe voorkomt zijn er geen nadelige gevolgen.

Wat zijn de risico's?

Als werkstress structureel wordt, neemt de kans toe dat werknemers gezondheidsproblemen krijgen, zoals slapeloosheid, burn-out, overspannenheid en andere psychische klachten. Uiteindelijk kan dit leiden tot langdurig ziek zijn met een grote kans op arbeidsongeschiktheid. Burn-out en overspannenheid als gevolg van het werk zijn beroepsziekten. Uw bedrijf leidt schade doordat werknemers die last hebben van werkstress minder productief zijn en door kosten die gemoeid zijn met het ziekteverzuim.

Wat moet u doen?

Als werkgever heeft u de zorgplicht om de risico's van werkstress door onder- of overbelasting van uw werknemers te voorkomen. Dat betekent concreet dat het voorkomen of beperken van werkdruk een plaats moet hebben binnen uw arbobeleid. U kunt dit beleid eenvoudig opzetten met het volgende vijfstappenplan:

Stap 1

Ga na of werkdruk een risico is. Een mogelijkheid om te signaleren of werkdruk een risico vormt, is de tijd nemen voor uw werknemers en luisteren naar hun ervaringen.

Naast overbelasting kan er ook sprake zijn van onderbelasting. Het is bekend dat onderbelasting bij werknemers ook tot stress kan leiden.

Om zelf een eerste indruk te krijgen of werkdruk een risico vormt kunt u zich de volgende vragen stellen:

- Zijn er werknemers die vaak te maken hebben met te veel werk?
- Is er vaak sprake van rennen en stilstaan?
- Wisselt het werkaanbod sterk?
- Zijn er werknemers die vaak onder tijdsdruk werken?
- Wordt er vaak door dezelfde werknemers overgewerkt?
- Zijn er werknemers die klagen over de inhoud van het werk?
- Zijn er werknemers die een vermoeide indruk op u maken?
- Is er voldoende afwisseling in het werk?
- Zijn er problemen wegens structurele onderbezetting?
- Zijn er werknemers die problemen ervaren door het werken in ploegendiensten?

Wees bij het beantwoorden van de vragen eerlijk naar u zelf en wuif problemen niet weg. Als uit deze eerste verkenning knelpunten opduiken, dan is het zinvol om het risico van werkdruk verder te onderzoeken.

Stap 2

Onderzoek het risico van werkdruk in uw bedrijf met bijvoorbeeld de ‘Signaleringsmethode Werkdruk Arbeidsinspectie’ of een ander vergelijkbaar instrument (zie verderop bij ‘Meer informatie’). De uitkomsten kunnen mogelijk aanleiding geven om een breder en verdiepend onderzoek naar werkdrukrisico’s uit te voeren.

Stap 3

Kies op basis van het onderzoek de nodige maatregelen ter vermindering van de werkdruk. Betrek bij de keuze van de maatregelen ook uw werknemers. Wijs zonodig individuele werknemers op wat wel en niet kan als het gaat om hun eigen belasting. De voorgenomen maatregelen legt u vast in een plan van aanpak voorzien van termijnen van uitvoering.

Stap 4

Voer de maatregelen uit. Om acceptatie te verhogen is het belangrijk dat uw werknemers snel verbeteringen ervaren. Begin daarom niet alleen met het doorvoeren van maatregelen die pas op termijn resultaat laten zien maar voer ook eenvoudige maatregelen door die direct resultaat hebben.

Stap 5

Het is niet voldoende om maatregelen ter voorkoming of beperking van het risico van werkdruk in te voeren. U dient ook regelmatig te toetsen of met de genomen maatregelen het beoogde effect is bereikt. Zonodig dient u uw maatregelen aan te passen als de opgedane ervaring daartoe aanleiding geeft.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De Arbeidsinspectie gaat na of u actief beleid voert rondom werkdruk, zodra er sprake is van structurele werkstress. Hiervoor onderzoekt de inspecteur of werkdruk als risico aanwezig is door enkele werknemers te interviewen en/of meerdere vragenlijsten onder de werknemers uit te zetten. Signaleert hij werkdruk als risico dan bekijkt hij of u het risico verbreedend en verdiepend in kaart heeft gebracht en of er een plan van aanpak is opgesteld (stappen 2 en 3). Als het risico is onderzocht en er een plan van aanpak met redelijke termijnen is, dan voldoet u aan de wet. Is er geen verbreedend en verdiepend onderzoek uitgevoerd terwijl er wel signalen zijn dat dit nodig is, dan stelt de inspecteur door een eis tot naleving dat u dit onderzoek alsnog moet uitvoeren binnen een bepaalde termijn. Ontbreekt een plan van aanpak, dan krijgt u een schriftelijke waarschuwing, waarin staat dat u dit punt binnen een bepaalde termijn in orde moet maken.

Meer informatie

- > ‘Signaleringsmethode Werkdruk Arbeidsinspectie’, zie www.arboportaal.nl (onder ‘themacentrum/werkdruk/instrumenten’).
- > ‘Quick Scan Werkdruk’, zie www.arbobondgenoten.nl (onder ‘werkdruk/hulpmiddelen en tests’).

Verwijzingen naar Arbowet- en regelgeving

- > Arbowet, artikel 3, 4 en 5, Arbobesluit artikel 2.15 en de memorie van toelichting bij de wet.

Machineveiligheid

Bedrijven in de vleesindustrie maken gebruik van vele soorten machines zoals laad- en lossystemen, meng- en kneedmachines, knip-/snij-/zaagmachines, transportmechanismen, til-/hef-/hijs-/kiep- en kantelmachines, slachtlijnen en productielijnen met (machinegebonden) werkbordessen, (gehakt)wolven, verpakkingsmachines, heftrucks. Het aantal machinegerelateerde ongevallen in de vleesindustrie pleit voor de nodige aandacht voor de gevaren en risico's van machines en het veilig werken met en rondom machines.

Wat zijn de risico's?

Uit inspectiecijfers blijkt dat - naast ongevallen met messen - zich ook veel ongevallen met (blijvend) letsel voordoen tijdens het werken met en rondom machines en transportwerktuigen. De voornaamste gevaren en risico's rondom machines zijn:

- Vallen, struikelen en uitglijden bij het werken met en rondom machines.
- Blootstelling aan bewegende machinedelen (knellen, pletten, snijden, intrekken, geraakt worden).
- Blootstelling aan elektriciteit (veiligheid van de elektrische aansluiting van machines).
- Aangereden worden door mobiele transportwerktuigen zoals heftrucks enzovoort.
- Vallen van hoogte zoals van ladders, trappen en bordessen aan, bij en rondom machines.
- Onvoldoende voorlichting, onderricht en toezicht met betrekking tot veilig werken met machines.

Niet alleen het bedienen, maar ook het ombouwen, afstellen, reinigen, onderhouden van machines en het opheffen van storingen en blokkades moet veilig kunnen gebeuren.

Wat moet u doen?

Wat betreft machineveiligheid houdt u rekening met zowel de Arbowet als de Warenwet.

Vanuit de Arbowet- en regelgeving gelden specifieke regels ten aanzien van de arbeidsplaatsen en de arbeidsmiddelen, zoals:

- *Veilig gebruik van het arbeidsmiddel*
 - Machines worden uitsluitend gebruikt voor het doel, de manier en op de plaats waarvoor zij zijn bedoeld en ingericht. Dit houdt ook in dat beveiligingen niet worden overbrugd of weggehaald. Losse trappen, opstappen enzovoort, waarmee de werknemer in een onbeschermde gevarenzone kan komen, worden niet gebruikt zonder doeltreffende veiligheidsmaatregelen te nemen.
 - U maakt met uw medewerkers afspraken (mondeling en schriftelijk) over veilig werkgedrag.

- U ziet als werkgever toe dat de afspraken worden nageleefd. Zo niet, dan spreekt u de werknemer(s) aan op hun gedrag om herhaling te voorkomen.
- *Ongewilde gebeurtenissen en deugdelijkheid van arbeidsmiddelen*
 - Materialen en constructies zijn deugdelijk.
 - De machines worden zodanig geplaatst en ingericht dat er geen gevaar is voor verschuiven, omvallen, kantelen, getroffen worden of (in)direct in aanraking komen met elektriciteit.
 - Heftrucks zijn voorzien van een veiligheidskooi met deuren, gordel of vergelijkbare voorziening om te voorkomen dat bij kantelen de bediener bekneld kan raken tussen vloer en heftruck.
- *Deskundigheid van werknemers*
 - Werknemers moeten voldoende deskundig zijn door voorlichting, onderricht en training en/of ervaring.
 - Werknemers moeten geldende instructies/procedures opvolgen en de beveiligingen en persoonlijke bescherming op de juiste wijze gebruiken.
- *Veiligheidsvoorzieningen in verband met bewegende delen van arbeidsmiddelen*
 - Bewegende delen van machines die gevaar opleveren moeten doeltreffend zijn afgeschermd of beveiligd waarbij rekening gehouden wordt met genormeerde veiligheidsafstanden zoals de NEN-EN 294 (veiligheidsafstanden bovenste ledematen).
 - Controleer regelmatig of de beveiligingen door werknemers intact worden gelaten en correct worden gebruikt.
- *Bediening van arbeidsmiddelen*
 - Bedieningssystemen van arbeidsmiddelen moeten duidelijk en veilig zijn.
 - Het in werking stellen kan uitsluitend gebeuren door een opzettelijk verrichte handeling met een daarvoor bestemd bedieningssysteem.
 - Ook moet een arbeidsmiddel veilig kunnen worden stopgezet en doorgaans voorzien zijn van een goed gepositioneerde noodstop.
 - Gebruiksaanwijzingen moeten in begrijpelijke taal aanwezig zijn.
- *Montage, demontage, onderhoud, reparatie en reiniging van arbeidsmiddelen*
 - Machines moeten goed worden onderhouden.
 - Onderhouds- en reinigingswerkzaamheden worden veilig uitgevoerd, bijvoorbeeld door de machine spanningsloos of drukloos te maken of door de machine stapsgewijs of op kruispnelheid (met vasthoudbediening) te laten bewegen.
 - Er wordt geborgd dat machines niet door anderen ongewild ingeschakeld kunnen worden.

- *Keuringen*
 - Arbeidsmiddelen moeten (periodiek) gekeurd worden. Vergeet daarbij niet de hijsgereedschappen, drukapparatuur en liften.
 - Meer specifieke informatie kunt u vinden in de later genoemde Arbo-informatiebladen.

- *Inrichting van arbeidsplaatsen bij plaatsing arbeidsmiddelen*
 - Rondom arbeidsmiddelen moet voldoende loop- en werkruimte zijn.
 - Vloeren mogen niet glad zijn (regelmatig reinigen en droog maken).
 - Gevaarlijke plaatsen zijn gemarkeerd en voorzien van veiligheidssignalering.
 - Toegang tot arbeidsplaatsen op hoogte die gerelateerd zijn aan machines en installaties zijn doelmatig voorzien van veilige trappen, opstappen en randbeveiligingen. Bordessen van, bij en rondom machines en installaties zijn voorzien van deugdelijke randbeveiliging vanaf 0.5 meter (norm: NEN-EN-ISO 14122 delen 1 t/m 4). In geval van meswerkzaamheden op bordessen, geldt randbeveiliging vanaf iedere hoogte.

Naast de Arbowet houdt u ook rekening met de bepalingen van de Warenwet (productveiligheid) en de daaraan gekoppelde besluiten zoals het Warenwetbesluit Machines (Machinerichtlijn, CE) en het Warenwetbesluit Drukapparatuur.

Het Warenwetbesluit Machines legt verplichtingen op aan de fabrikant of importeur van een machine.

Machines en installaties die vanaf 1 januari 1995 door u zijn gekocht en die daarbij voor het eerst op de markt kwamen, moeten - voor zover van toepassing - voldoen aan de bepalingen van de Warenwet en het Warenwetbesluit Machines. Een CE-gemarkeerde machine moet door de fabrikant of importeur minimaal zijn voorzien van een:

- Nederlandstalige gebruiksaanwijzing;
- EG-verklaring van overeenstemming;
- CE-markering op de machine of installatie.

Als u in uw eigen bedrijf vanaf 1 januari 1995 machines heeft ontwikkeld, dan bent u zelf verantwoordelijk voor de CE-markering. Ook als machines zodanig worden aangepast of zodanig worden opgenomen in een groter geheel (productielijn), dat daarmee een andere gebruiksbestemming ontstaat dan die van het oorspronkelijke ontwerp. Of als door aanpassing andere risico's en gevaren ontstaan dan die van het oorspronkelijke ontwerp (bijvoorbeeld bij opvoeren).

Dat betekent dat u:

- een risicoanalyse moet (laten) uitvoeren voor de machine/installatie;
- maatregelen neemt om de risico's te beheersen, rekening houdend met de stand van de techniek;
- een gebruiksaanwijzing voor de machine maakt;

- een technisch constructiedossier voor de machine maakt;
- een zogeheten EG-verklaring van overeenstemming maakt;
- de CE-markering op de machine of installatie plaatst.

Ook wanneer u een machine van buiten de Europese Economische Ruimte (EER) importeert, moet u zelf de CE-markering (laten) uitvoeren.

Koel- en vriesinstallaties

In de vleesindustrie wordt veel gebruik gemaakt van koelinstallaties.

Koelinstallaties moeten voldoen aan het Warenwetbesluit Drukapparatuur. Dit betekent dat koelinstallaties die na 29 mei 2002 zijn gebouwd voorzien moeten zijn van CE-markering en EG-verklaring van overeenstemming.

Uw installateur moet de installatie hiervan voorzien. Voor de veiligheid van u en uw omgeving moeten de meer risicovolle koelinstallaties regelmatig (om de vier jaar) worden gekeurd. Dit is afhankelijk van het soort koudemiddel (ammoniak of andere-synthetische - koudemiddelen), de hoeveelheid ervan en de druk. Uw installateur kan u daar over informeren.

Nieuwe koelinstallaties die onder een keurplicht vallen moeten tevens voor aanvang van het gebruik een zogenaamde keuring voor ingebruikneming ondergaan. Bij deze keuring wordt gekeken of u de koelinstallatie veilig in gebruik kan nemen.

U, als gebruiker van de installatie, bent verantwoordelijk voor het (laten) keuren van de koelinstallatie. De keuringen, zoals hiervoor genoemd, worden verricht door een aangewezen keuringsinstantie. Als de installatie niet gekeurd is levert dit naast een veiligheidsrisico ook een overtreding op van het Warenwetbesluit Drukapparatuur. Dit kan tot gevolg hebben dat de koelinstallatie door de Arbeidsinspectie stilgelegd wordt.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De inspecteur gaat tijdens een inspectiebezoek na of de machines (en het gebruik ervan) voldoen aan de wettelijke bepalingen. Daarbij vindt in eerste instantie een inspectie plaats ten aanzien van de minimale veiligheidseisen en de algemene staat van onderhoud. De werking van veiligheidsinrichtingen en -voorzieningen kunnen functioneel getest worden. Ook kunnen metingen van bijvoorbeeld adequate veiligheidsafstanden plaatsvinden.

Afhankelijk van de constatering worden in tweede instantie ook documenten gecontroleerd, zoals een gebruiksaanwijzing, een EG Verklaring van Overeenstemming voor een CE gemarkeerde machine, een onderhouds- of controleboek, schriftelijke instructies en procedures en ook de RI&E met het bijbehorende plan van aanpak.

Meer informatie

- Arbo-informatiebladen (te bestellen via www.sdu.nl)
 - AI-11: Machineveiligheid: afschermingen en beveiligingen.
 - AI-14: Bedrijfsruimten: inrichting, transport en opslag.
 - AI-17: Hijs- en hefmiddelen.
 - AI-35: Drukapparatuur.

Verwijzingen naar wet- en regelgeving

- Arbobesluit, hoofdstuk 3 en 7
- Warenwet, Warenwetbesluit Machines, Warenwetbesluit Drukapparatuur.

Inrichting arbeidsplaatsen

Een veilige arbeidsplaats is in het belang van iedereen. Naast specifieke technische zijn ook organisatorische maatregelen noodzakelijk om ongevallen te voorkomen. Doeltreffende voorlichting, onderricht en toezicht onder het personeel is van groot belang voor het veiligheidsbewustzijn.

Wat zijn de voornaamste risico's?

Een onveilige arbeidsplaats kan leiden tot ongevallen met verzuim, blijvend letsel of zelfs dodelijke afloop. De voornaamste gevaren/risico's op de arbeidsplaats zijn:

- meswerkzaamheden (werkplekinrichting, instructies/werkafspraken en persoonlijke bescherming);
- uitglijden, struikelen en vallen;
- vallen van hoogte (laden/lossen, verhoogde opslagplaatsen, werkbordessen);
- geraakt worden door vallende producten, gereedschappen, machineonderdelen en goederen;
- aangereiden worden (veiligheid rondom intern transport);
- elektriciteit (gebouwgebonden).

Wat moet u doen?

De kans op ongevallen kan worden verminderd door veel aandacht te besteden aan een veilige inrichting van de werkplaats en de deskundigheid van de werknemers in de omgang met bijvoorbeeld interne transportmiddelen. Daarbij zijn de volgende onderwerpen van belang:

- *Vloeren*
Vloeren zijn schoon en vrij van obstakels en oneffenheden en zijn niet glad.
- *Opslag goederen*
Goederen worden veilig en stabiel opgeslagen. Stellingen en hulpmiddelen, zoals pallets, moeten geschikt zijn voor het product en in een correcte staat verkeren. Wanneer sprake is van intern transport, worden onder meer stellingen, arbeidsplaatsen en kwetsbare voorzieningen fysiek beschermd tegen aanrijden. Opslagplaatsen op hoogte zijn voorzien van randbeveiligingen (leuning, knieregel, kantplank).
- *Vluchtwegen*
Vluchtwegen en nooduitgangen moeten doeltreffend zijn aangegeven en vrij zijn van obstakels.

- *Persoonlijke beschermingsmiddelen*
Werknemers beschikken over adequate persoonlijke beschermingsmiddelen, zoals bij meswerkzaamheden, intern transport, reinigen (hoge druk reinigen en gevaarlijke schoonmaakmiddelen).
- *Werken op hoogte*
Voor het werken op hoogte wordt gebruik gemaakt van een stabiele werkplek, zoals een bordes met randbeveiliging (NEN-EN-ISO 14122 delen 1 t/m 4) en vaste trappen met leuning(en), waarbij rekening gehouden wordt met de aard van de werkzaamheden. In geval van meswerkzaamheden op bordessen, moet ongeacht de hoogte van het bordes randbeveiliging worden aangebracht. Ladders zijn alleen bedoeld voor incidentele werkzaamheden en worden niet gebruikt bij reiken, kracht zetten, gereedschap hanteren of goederen verplaatsen.
- *Verbindingswegen*
Verbindingswegen moeten zijn afgestemd op het verkeer dat plaatsvindt en vrij zijn van obstakels. Zo nodig gelden verkeersregels en worden arbeidsplaatsen en voetgangers zoveel mogelijk gescheiden van transportmiddelen. De breedte van de verbindingswegen moet zijn afgestemd op het verkeer. Bij onoverzichtelijke situaties worden hulpmiddelen zoals bolle spiegels aangebracht.
- *Deuren, hekken, doorgangen*
Deuren, hekken en doorgangen moeten zijn afgestemd op het verkeer dat plaatsvindt. Klapdeuren moeten deels doorzichtig zijn. Bij voorkeur worden voor voetgangers afzonderlijke deuren en doorgangen toegepast.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De inspecteur gaat tijdens een inspectiebezoek na of de arbeidsplaats voldoet aan de hierboven genoemde wettelijke bepalingen. Daarbij vindt in eerste instantie een inspectie plaats ten aanzien van de veiligheidseisen en de algemene staat. De werking van veiligheidsvoorzieningen kan functioneel getest worden. Afhankelijk van de geconstateerde feiten worden in tweede instantie ook documenten gecontroleerd, zoals een RI&E met het bijbehorende plan van aanpak.

Meer informatie

Algemeen

- > Brochure 'Heftrucks: Hoe voorkom ik ongevallen en schade?' (zie www.Arbeidsinspectie.nl, onder Brochures, diversen)
- > Arbo-Informatiebladen (te bestellen via www.sdu.nl)
 - AI-14: Bedrijfsruimten: inrichting, transport en opslag

Sector

- > Brochure 'Arbopraktijk in de Vleessector' (januari 2005), Productschappen Vee, Vlees en Eieren (www.vleeswerkt.nl, onder Arbo & Re-integratie / Arbo-convenant / Hulp).

Verwijzingen naar Arbowet- en regelgeving

- > Arbobesluit, hoofdstuk 3 en 7.
- > Warenwetbesluit Machines, Warenwetbesluit drukapparatuur

Geluid

Op een groot aantal arbeidsplaatsen in (pluimvee)slachterijen en vleesverwerkende bedrijven treden geluidsniveaus op hoger dan de wettelijke grenswaarde van 85 dB(A). Daarmee worden werknemers blootgesteld aan niveaus die op termijn tot gehoorbeschadiging kunnen leiden. Eerdere onderzoeken over de arbeidsomstandigheden in industriële vleesbedrijven richten zich ook in het bijzonder op klachten als gevolg van deze hoge geluidsniveaus.

Wat zijn de risico's?

Langdurige blootstelling aan geluid boven de 80 decibel kan de beroepsziekte lawaaidoorheid tot gevolg hebben. Deze gehoorbeschadiging is blijvend en heeft ook grote sociale gevolgen. Zo zijn gesprekken in gezelschap nauwelijks meer te volgen. Bijkomende risico's zijn kans op verhoogde bloeddruk, vermoeidheid en concentratieverlies.

Het geluidniveau op de arbeidsplaats wordt, naast de direct in de nabijheid opgestelde machines en apparatuur, bepaald door het heersende nagalmniveau als gevolg van geluidbronnen op grotere afstand. Onderstaande tabel geeft een indicatie van de belangrijkste optredende geluidsniveaus.

Runder/kalverslachterijen

Arbeitsplaatsen	Geluidniveau dB(A)
<i>Vuile slachtlijn</i>	
Bedwelmen / Penschieten	87-95 dB(A)
Ophangen, horens en poten afknippen	85-95 dB(A)
Onthuiden	85-101 dB(A)
<i>Schone slachtlijn</i>	
Borstbeen zagen /knippen	90-95 dB(A)
Rug doorzagen (runderen)	83-90 dB(A)
Darmenverwerking	80-90 dB(A)
afsteken	85-92 dB(A)

Slachterijen en vleesverwerkende bedrijven voor varkens

Arbeitsplaatsen	Geluidniveau dB(A)
<i>Vuile slachtlijn</i>	
Verdoven en ophangen	91-102 dB(A)
Ontharen / vlamschroeien / borstelen	91- 97 dB(A)
<i>Schone slachtlijn</i>	
Hakken karkas	
Diverse handelingen zoals voorpoten afzetten (geluid vooral bepaald door ventilatie-units en transportsysteem)	86-92 dB(A) 80-87 dB(A)
Uitsnijden (geluid bepaald door ribben-zaag, lintzagen en cirkelzagen)	88-98 dB(A)

Pluimveeslachterijen

Arbeitsplaatsen	Geluidniveau dB(A)
Ontvangstafdeling	81-93 dB(A)
Plukafdeling	92-98 dB(A)
Panklaarafdeling	88-94 dB(A)
Deel en verpakafdeling	80-91 dB(A)
Koelcellen (door verdampers)	84-91 dB(A)

Wat moet u doen?

Er zijn wettelijke grenswaarden bij de blootstelling aan geluid waar u aan moet voldoen. De blootstelling aan geluid wordt gedefinieerd als de gemiddelde dagelijkse blootstelling over een 8-urige werkdag (dagdosis). Bij een blootstelling boven de 80 en 85 decibel zijn volgens het Arbobesluit bepaalde maatregelen verplicht:

> 80 dB(A) en ≤ 85 dB(A)	> 85 dB(A)	> 87 dB(A)
<ul style="list-style-type: none">• geluidsbeoordeling• beschikbaar stellen gehoorbescherming• gelegenheid bieden tot audiometrie (gehoortest)• voorlichting	<ul style="list-style-type: none">• verplicht gebruik gehoorbescherming• plan van aanpak en uitvoering (tot < 80 dB(A))• markering werkplekken met pictogrammen• zie verder > 80 dB(A) en ≤ 85 dB(A)	<ul style="list-style-type: none">• als met inbegrip van de dempende werking van de gehoorbescherming dit niveau wordt overschreden, moeten er meteen maatregelen genomen worden om onder dit niveau te komen.• Zie verder > 85 dB(A)

Blootstelling aan schadelijk geluid moet u voorkomen of zoveel mogelijk beperken door eerst de geluidsbron aan te pakken (de arbeidshygiënische strategie). U maakt hiervoor eerst een inventarisatie van de geluidsbelasting op de werkplekken via een beoordeling of metingen.

Als u op alle arbeidsplaatsen in uw bedrijf tijdens de normale productie een gesprek kunt voeren op één meter afstand van elkaar zonder stemverheffing dan heeft u volgens de Arboret geen geluidsprobleem. Is dit niet het geval en staan er meerdere geluidsbronnen in een ruimte, of verrichten uw werknemers meerdere taken op een dag? Dan moet u een deskundige inschakelen om de problematiek in kaart te brengen en u te helpen bij het opstellen van het plan van aanpak.

Vanuit uw inventarisatie stelt u vast welke bronnen de grootste bijdrage leveren aan de blootstelling.

Uw werknemers hebben ook verplichtingen. Gebruiken werknemers de verstrekte beschermingsmiddelen niet of handelen ze niet volgens de voorschriften? Spreek ze dan hierop aan en leg dit zondig schriftelijk vast. Ook werknemers kunnen van de Arbeidsinspectie een boete krijgen.

Inventariserend geluidsonderzoek

Eind jaren '80 is een uitgebreid - en nog steeds relevant - landelijk inventariserend onderzoek naar geluidsbelasting in de 'roodvlees' sector uitgevoerd. In dit onderzoek zijn veel mogelijkheden om de geluidbelasting te verlagen gepresenteerd. Een aantal van deze mogelijke beheersmaatregelen zijn:

Runder en kalverslachterijen

- Aanpassing of vervanging van de onthuidautomaten, luchtmessen en rugzagen;
- Toepassen van kunststof transportbanden;
- Aanpassen of vervangen van de trimmesjes;
- Afscheiden van de snelkoeltunnel van arbeidsplaatsen.

Varkenslachterijen

- Beter organiseren van het opdrijven van varkens;
- Toepassen stempelautomaat en automatische aarsboor;
- Aanpassing of vervanging van de hakautomaten;
- Afscheiden van de 'machineruimte' (inclusief hakautomaten) van de 'vuile slachtlijn' van andere arbeidsplaatsen.

Vleesverwerkende bedrijven

- Aanpassing of vervanging van de karbonadezagen;
- Gescheiden opstellen van vacuÿpompen en vacumeermachines van de arbeidsplaatsen;
- Opstelling van de cutters scheiden van de arbeidsplaatsen;
- Toepassen kunststof werkbladen of 'ontdreunde' roestvaste werkbladen.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De Arbeidsinspectie gaat tijdens een inspectie na of geluid een risico vormt. Op de werkplekken met de hoogste geluidsbelasting kan de inspecteur zelf indicatieve geluidsmetingen uitvoeren.

Hij zal u ook vragen naar de verblijfsduur van werknemers op die werkplekken.

Hiermee wordt een schatting gemaakt van het niveau van blootstelling.

Daarnaast toetst de inspecteur of de bronaanpak voldoende is toegepast om het risico op lawaaidoofheid te verminderen. Daarbij houdt hij rekening met de stand van de techniek in uw branche.

Consequent gebruik van de juiste gehoorbeschermingsmiddelen, het aanbieden van audiometrisch onderzoek aan de werknemers en hun kennis over de geluidsniveaus waarin zij werken, kunnen ook onderwerp van inspectie zijn.

Meer informatie

Algemeen

- > www.arbeidsinspectie.nl: zoek onder Veilig en Gezond/Arbo A-Z (Schadelijk geluid)
- > www.arbeidsinspectie.nl: zoek onder Wetgeving & handhaving, Interne handhavinginstructies, Lawaai
- > Arbo-Informatieblad (te bestellen via www.sdu.nl)
 - AI-4: Lawaai op de Arbeidsplaats

Sector

- > 'Lawaai op de arbeidsplaats', inventarisatie-onderzoek met betrekking tot geluid op de arbeidsplaats in slachterijen en aanverwante vleesverwerkende industrie. J.H. Granneman en J.A. Huizer, Adviesbureau Peutz, 1990 (Studie / Arbeidsinspectie S57-6).

Verwijzingen naar Arboret- en regelgeving

- > Arbobesluit, hoofdstuk 6, afdeling 3

Colofon

Deze brochure is ontwikkeld in opdracht van de Arbeidsinspectie, 2009.

Disclaimer

In deze brochure staan de belangrijkste arbeidsrisico's in de (pluimvee)slachterijen, de vleesverwerkende en vleeswarenindustrie, de branche waartoe uw bedrijf behoort. U kunt lezen hoe de Arbeidsinspectie op deze risico's inspecteert. Mogelijk zijn niet al deze risico's in uw bedrijf aan de orde, dan is dat deel van de tekst niet op u van toepassing. Is er in uw bedrijf sprake van risico's die niet in deze brochure zijn genoemd, dan moet u deze risico's ook opnemen in de RI&E en het plan van aanpak. Ook moet u maatregelen nemen om deze risico's weg te nemen of te verminderen. De regels waar het in deze brochure over gaat zijn bestaande regels. Meer informatie vindt u op www.arbeidsinspectie.nl en www.arbonieuwestijl.nl. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is niet verantwoordelijk voor informatie op websites van derden waarnaar in deze brochure wordt verwezen. Aan de tekst van deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend.

In deze brochure gaat het over arbeidsrisico's die relevant zijn in uw branche. Het feit dat bijvoorbeeld geluid als risico genoemd wordt, betekent: de ervaring in uw branche leert dat er zich situaties kunnen voordoen waarbij, door blootstelling aan dit type gevaar, er een kans is op gezondheidsschade.

Nadere informatie

U kunt deze brochure in digitale vorm vinden op www.arbeidsinspectie.nl. Daar vindt u ook meer informatie over de verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen in deze brochure.

Alle Arbowet- en regelgeving vindt u op www.overheid.nl.

Extra exemplaren van deze brochure zijn aan te vragen via Postbus 51 tel. 0800-8051 of www.postbus51.nl

Met dank aan alle meewerkende bedrijven en organisaties uit de branche.

Deze brochure is een uitgave van:

Arbeidsinspectie
Postbus 820
3500 AV Utrecht
www.arbeidsinspectie.nl

Bestelnummer 680
versie augustus 2009

